

УДК 343.84/477

Карелін В. В.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права та кримінології,
Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна;

Срмак О. В.,

кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри криміналь-
ного, кримінально-виконавчого права та кримінології,
Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕБУВАННЯ ЗАСУДЖЕНИХ У ДІЛЬНИЦІ КАРАНТИНУ, ДІАГНОСТИКИ ТА РОЗПОДІЛУ

Визначено особливості та правила перебування засуджених у дільниці карантину, діагностики та розподілу установ виконання покарань. Здійснено аналіз кримінально-виконавчого законодавства, що регламентує перебування засуджених у дільниці карантину, діагностики та розподілу. Висвітлено основні аспекти розробки та реалізації індивідуальної програми соціально-виховної роботи із засудженим, що тримаються в дільниці карантину, діагностики та розподілу. Враховуючи особливості перебування засуджених у дільниці карантину, діагностики та розподілу, запропоновано її авторське визначення.

Ключові слова: медичне обстеження, психодіагностика, психолого-педагогічне вивчення, кримінологічна характеристика, кримінально-правова характеристика, програма соціально-виховної роботи.

Постановка проблеми. Державна кримінально-виконавча служба України, яка реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань щорічно, за офіційними даними, через систему установ виконання покарань пропускає тисячі громадян, при цьому значна частина всіх засуджених відчують максимальний комплекс правообмежень під час відбування покарання у виді позбавлення волі. Відповідно до ч. 2 ст. 50 КК України покарання має на меті не лише покарати злочинця, але і виправити його та запобігти вчиненню ним нових злочинів. Для ефективної реалізації мети покарання, зокрема і у вигляді позбавлення волі, для кожного засудженого необхідно розробити відповідну програму, яка б базувалась на його психологічній, кримінологічній та інших характеристиках. Створення необхідних умов у дільниці карантину, діагностики та розподілу для більш повного вивчення новоприбулого засудженого може сприяти досягненню мети покарання. Разом з цим слід констатувати, що мета покарання на цьому етапі функціонування кримінально-

виконавчої системи України в повному обсязі не досягається. Це і зумовлює актуальність цієї наукової праці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. До питання виконання та відбування покарання у виді позбавлення волі зверталась велика кількість науковців, зокрема: К. А. Автухов, В. А. Бадира, І. Г. Богатирьов, В. В. Василевич, О. А. Гритенко, А. П. Гель, Т. А. Денисова, О. М. Джужа, А. І. Зубков, О. Г. Колб, В. А. Львовчкін, О. В. Лисодєд, І. С. Михалко, Л. П. Онїка, П. Г. Пономарьов, М. В. Романов, А. Х. Степанюк, В. М. Трубніков, В. О. Уткін, В. П. Філонов, А. І. Фролов, М. П. Черненко, Д. В. Ягунов, І. С. Яковець та ін. Проте, враховуючи законодавчі зміни та соціально-політичні та економічні перетворення в Україні, питання про особливості перебування засуджених у дільниці карантину, діагностики та розподілу потребує додаткової уваги з боку наукової спільноти.

Мета статті полягає у визначенні особливостей і формулюванні поняття дільниці карантину, діагностики та розподілу шляхом аналізу норм Кримінально-виконавчого кодексу України, що регламентують особливості перебування засуджених у дільниці карантину, діагностики та розподілу, а також окремих доктринальних положень.

Виклад основного матеріалу. Після прибуття до установи виконання покарання всі засуджені беруться на облік, який регламентований спеціальними відомчими актами. Персонал установи виконання покарання, в першу чергу, керується принципом індивідуалізації та диференціації виконання покарання. Принцип індивідуального і диференційованого підходу означає врахування під час прийняття засудженого до установи виконання покарання як індивідуальних його, так і спільних з іншими засудженими рис. Один підхід може вплинути позитивно на одного засудженого, на іншого нейтрально, а щодо третього засудженого може мати винятково негативні наслідки. Правильна організація обліку засуджених має важливе значення для організації виконання покарання і забезпечення всебічної інформації про засудженого до позбавлення волі [1, с. 127].

Кримінально-виконавчий кодекс (далі – КВК) України не містить визначення понять «диференціація виконання покарання»

та «індивідуалізація виконання покарання». Разом з тим дані слід відрізнити одне від одного. Суттєва відмінність між ними полягає в тому, що диференціація виконання покарання розрахована на відносно невизначене коло засуджених, а індивідуалізація, навпаки, завжди має персоніфікований, індивідуальний характер, що передбачає врахування найбільш значущих для кримінально-виконавчого права індивідуальних рис особи засудженого. Особливе місце диференціації виконання покарання серед принципів кримінально-виконавчого законодавства, як уже зазначалося, пояснюється тим, що вона за допомогою класифікації засуджених визначає на законодавчому рівні систему органів і установ виконання покарань [2, с. 138].

Слушний приклад наводить Пузирьов М. С., який зазначає «якщо розглядати диференціацію виконання покарання у вигляді позбавлення волі на певний строк, то її законодавче закріплення відображено у ст. 11, 18, 19, 92, 94 КВК України. Вказівка на місце відбування покарання у вигляді позбавлення волі на певний строк міститься у ст. 18 «Виправні колонії» та ст. 19 «Виховні колонії» КВК України. Відмінності між ними такі: по-перше, виправні колонії виконують це покарання стосовно повнолітніх засуджених, а виховні – стосовно неповнолітніх (крім випадків, прямо передбачених у ст.148 КВК України); по-друге, виправні колонії, на відміну від виховних, диференціюються за рівнями безпеки на такі види: а) мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання; б) мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання; в) середнього рівня безпеки; г) максимального рівня безпеки» [2, с. 138].

Основними нормативно-правовими актами, які регулюють це питання, є КВК України 2003 р. та «Положення про дільницю карантину, діагностики і розподілу», затверджене наказом Міністерства юстиції України від 4 листопада 2013 р.

КВК України як основний нормативно-правовий документ вищої юридичної сили, що регулює правовідносини у сфері виконання покарань, у ст. 95 визначає, що засуджені, поміщені в дільницю карантину, діагностики і розподілу, протягом чотирнадцяти днів піддаються повному медичному обстеженню для вияв-

лення інфекційних, соматичних і психічних захворювань, а також первинному психолого-педагогічному та іншому вивченню.

За результатами медичного обстеження, первинної психодіагностики і психолого-педагогічного вивчення та на підставі кримінологічної, кримінально-правової характеристики на кожного засудженого складається індивідуальна програма соціально-виховної роботи, яка затверджується начальником колонії.

Під час тримання у дільниці карантину, діагностики та розподілу побачення засудженим не надаються, крім побачень з адвокатом [3].

Положення про дільницю карантину, діагностики і розподілу засуджених вказує, що дільниця карантину діагностики та розподілу розміщується в локальному приміщенні з метою унеможливлення безконтрольного спілкування новоприбулих засуджених з іншими засудженими. У цій дільниці тримаються всі новоприбулі засуджені протягом 14 діб [4]. Починаючи з перебування в дільниці карантину, діагностики, засуджені поставлені в рівні умови відбування покарання, під час яких вони піддаються повному медичному обстеженню, а також первинному психолого-педагогічному та іншому впливу. Під час відбування покарання засуджені проходять через увесь комплекс індивідуальних, соціально-виховних, психотерапевтичних та психокорегуючих заходів, включаючи участь у реалізації програм диференційованого виховного впливу [5, с. 93].

Дільницю карантину діагностики та розподілу очолює начальник, який входить до складу соціально-виховної та психологічної служби установи.

Для ознайомлення новоприбулих засуджених з порядком та умовами відбування покарання складається програма, яка затверджується начальником установи. Зокрема, до такої програми входять:

- правила поведінки засуджених;
- розпорядок дня установи;
- порядок придбання засудженими продуктів харчування та предметів першої потреби, одержання посилок, передач і бандеролей;

- порядок надання телефонних розмов, побачень з родичами та іншими особами;
- порядок звернення зі скаргами та заявами;
- норми та умови забезпечення речовим майном, харчуванням;
- питання отримання медичної допомоги;
- порядок залучення до праці, умови та порядок оплати праці;
- підстави та порядок застосування передбачених законодавством заохочувальних норм;
- підстави та порядок застосування до засуджених заходів заохочення та стягнення;
- питання отримання психологічної допомоги.

Залежно від рівня безпеки установи та категорій осіб, які тримаються в установі, до програми ознайомлення новоприбулих засуджених входять інші питання, які дають змогу засудженим повною мірою усвідомлювати свої права та обов'язки.

Планування заходів програми ознайомлення новоприбулих засуджених здійснюється таким чином, щоб кожний член робочої групи відвідував дільницю карантину, діагностики та розподілу засуджених не менше одного разу на тиждень.

Для проведення занять із новоприбулими засудженими за окремим графіком залучаються інші представники структурних підрозділів установи.

Тримання засуджених в умовах ізоляції (карантину) передбачає:

- виявлення у засуджених інфекційних, соматичних і психічних захворювань;
- первинне вивчення даних про особистість засуджених та їх психологічну діагностику;
- виконання програми ознайомлення засуджених з умовами та порядком відбування покарання;
- забезпечення особистої безпеки засуджених у період адаптації до умов позбавлення волі.

Медичний нагляд за новоприбулими засудженими здійснюється в порядку, передбаченому чинним законодавством.

Первинне вивчення даних про засудженого передбачає вивчення:

- соціально-демографічних даних;
- кримінально-правових даних;

– відомостей про окремі нахили, здібності та фізичні особливості.

Психодіагностика проводиться шляхом вивчення психологічних властивостей, процесів та станів засуджених з метою:

– поліпшення адаптаційних можливостей засуджених до умов відбування покарання, надання їм своєчасної психологічної допомоги;

– складання психологічної характеристики на кожного засудженого та розробки рекомендацій щодо особливостей організації індивідуальної роботи з ними;

– виявлення та постановки на профілактичний облік засуджених, які можуть бути віднесені до групи «ризик» (схильні до нападу на персонал установи, до втечі, до самогубства, до членушкодження, до гри під інтерес, до вживання спиртних напоїв, наркотичних речовин та інші групи, враховуючи особливості засуджених).

Психодіагностика проводиться у таких формах:

- діагностична бесіда;
- анкетування;
- тестування;
- психологічне спостереження;
- психологічний експеримент.

На підставі психологічної діагностики та узагальнення даних про особистість засуджених психологом розробляються психологічні характеристики, надаються рекомендації щодо організації індивідуально-виховної роботи з ними та заповнюється Щоденник індивідуальної роботи із засудженим, наведеного в додатку 1 до Положення про відділення соціально-психологічної служби, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 4 листопада 2013 року № 2300/5, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 4 листопада 2013 року за № 1863/24395.

За результатами медичного обстеження та роботи психолога начальник дільниці карантину, діагностики та розподілу готує пропозиції комісії щодо розподілу до дільниці ресоціалізації, у певне відділення соціально-психологічної служби та щодо працевикористання. До складу комісії входять керівництво колонії, а її рішення оформлюється протоколом. Якщо під час перебу-

вання в дільниці карантину, діагностики та розподілу буде встановлено, що засуджений має високий ступінь соціально-педагогічної занедбаності і потяг до вчинення злочинів, то його можуть направити до дільниці посиленого контролю. Таке рішення приймається на засіданні адміністративної комісії установи з урахуванням висновку начальника відділення та фахівців інших структурних підрозділів колонії. Якщо особа вперше засуджена до позбавлення волі за злочини, вчинені з необережності, злочини невеликої та середньої тяжкості, то її можуть перевести із карантину, діагностики та розподілу відразу до дільниці соціальної реабілітації, однак на практиці таке відбувається доволі рідко. Визначення відділення має відбуватись з урахуванням особистісних якостей, кримінально-правової характеристики, робочої спеціальності та трудових навичок [4].

Висновки. Слід зазначити, що *дільницю карантину, діагностики та розподілу* можна визначити, як структурний підрозділ установи виконання покарань, який створюється з метою первинного психолого-педагогічного вивчення особистості новоприбулих засуджених, їх повного медичного обстеження для виявлення інфекційних, соматичних і психічних захворювань. Дільниця карантину, діагностики та розподілу є тим місцем у виправній установі, що має суттєве значення для вторинної класифікації засуджених, а перебування в ній засуджених протягом 14-ти днів сприяє диференціації та індивідуалізації виконання покарання.

Список використаних джерел

1. Ізосімова К. С. Прийом і тримання засуджених у дільниці карантину, діагностики і розподілу в колоніях мінімального рівня безпеки. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Випуск 5. Том 3. С. 127–130.
2. Пузирьов М. С. Правове регулювання диференціації та індивідуалізації виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Право*. 2010. № 1. С. 137–142.
3. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV. Дата оновлення: 04.11.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (дата звернення: 15.11.2018).

4. Положення про дільницю карантину, діагностики і розподілу засуджених: затв. наказом Міністерства юстиції України від 4 листопада 2013 р. № 2300/5. Дата оновлення: 04.11.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1864-13> (дата звернення: 15.11.2018).

5. Опанасенков О. І. Проблеми застосування заміни невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням у період виконання-відбування покарання. *Вісник Харківського нац. ун-ту внутрішніх справ*. 2009. № 3 (46). С. 90–97.

References

1. Izosimova, K. S., (2015), "Reception and detention of convicts in the quarantine station, diagnostics and distribution in the colonies of a minimum level of safety", *Scientific Herald of Kherson State University*, Vol. 5, No. 2, pp. 127–130.

2. Puzyrov, M. S., (2010), "Legal regulation of differentiation and individualization of execution of a sentence in the form of deprivation of liberty for a certain period", *Bulletin of the Academy of Customs of Ukraine. Series: Law*, No. 1, pp. 137–142.

3. Ukraine (2003), *Criminal-executive code of Ukraine: Law of Ukraine*, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv.

4. Ukraine (2013), *Regulations on the quarantine section, diagnosis and distribution of convicts: Order*, Ministry of Justice of Ukraine, Kyiv.

5. Opanasenkov, O. I., (2009), "Problems of replacing the unpunished part of the sentence with a milder punishment during the period of execution-serving punishment", *Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs*. 2009, No. 3 (46), pp. 90–97.

Karelin V. V., Yermak O. V.

FEATURES OF CONVICTS STAYING IN QUARANTINE, DIAGNOSTIC AND DISTRIBUTION AREAS

The features and rules of convicts staying in the quarantine, diagnostic and distribution area of penitentiary institutions are defined. The analysis of the criminal-executive legislation regulating the stay of convicts in the area of quarantine, diagnostic and distribution has been made. The main normative legal acts regulating this issue are the Criminal-Executive Code of Ukraine of 2003 and the Regulations on the Quarantine, Diagnostic and Distribution Area, approved by the order of the Ministry of Justice of Ukraine dated November 4, 2013.

The Criminal-Executive Code as the basic legal document of the highest legal force regulating the legal relationship in the field of execution of sentences in Art. 95 determines that convicted persons placed in a quarantine, diagnostic and distribution area, during a period of fourteen days undergo a complete medical examination for

the detection of infectious, somatic and mental illnesses, as well as primary psychological and pedagogical and other study.

It is noted that the individualization and differentiation of the execution of criminal punishment as the principles of execution of punishment differ from each other, and are important in the secondary classification of convicts.

The main aspects of the development and implementation of an individual program of social work with convicts kept in the quarantine, diagnostic and distribution area are clarified. Taking into account the peculiarities of the presence of convicts in the quarantine, diagnostic and distribution area, it is proposed its author's definition. Thus, the quarantine, diagnostic and distribution area is a structural unit of the penitentiary institution, which is created for the purpose of primary psychological and pedagogical study of the personality of newly arrived prisoners, their complete medical examination for the detection of infectious, somatic and mental illnesses.

Key words: *medical examination, psychodiagnostics, psychological and pedagogical study, criminological characteristic, criminal and legal characteristic, program of social and educational work, differentiation of execution of punishment, individualization of execution of punishment, quarantine, diagnostic and distribution area.*